

De regulering van het opleidingenaanbod in Vlaanderen, Duitsland, Engeland en Zweden: lessen voor Nederland?

Ben Jongbloed

ORD, Brussel, 29-31 Mei 2013

De kwestie

Het spanningsveld tussen enerzijds de ambities van afzonderlijke onderwijsinstellingen met betrekking tot uitbreiding en inkrimping van het opleidingsaanbod en, anderzijds, de stelsel verantwoordelijkheid van de minister van Onderwijs voor een doelmatige besteding van overheidsmiddelen en een voldoende breed en gevarieerd opleidingsaanbod.

(“micro” en “macro” doelmatigheid)

Macrodoelmatigheid in het hoger onderwijs

- Aanleiding: Achtergrondstudie bij Advies Onderwijsraad
- NLdse MD-toets: Het toetsen van nieuwe opleidingen - om te waarborgen dat het opleidingsaanbod correspondeert met de behoeften van studenten, werkgevers en de maatschappij (geen wildgroei opleidingen & versnippering middelen)
- Regulering van het (nieuwe) opleidingsaanbod in vier landen: VL, D, ENG, SE
  - Criteria & rol van diverse spelers (o.a. bestuurders/raden)
  - Aandacht voor strategische en kwetsbare opleidingen
  - Effectiviteit / ervaringen

Vlaanderen: veel aandacht voor MD

- Erkenningcommissie Hoger Onderwijs beoordeelt
  - Arbeidsmarktrelevantie; maatsch. behoefte nieuwe opleiding
  - Uniek? of Duplicatie? (t.o.v. bestaand aanbod, regionale spreiding & # studenten)
- In 2004-2011: 83 aanvragen beoordeeld; 50 positief (20 alsnog toegekend door regering)
- Weinig opleidingen opgeheven; geen wildgroei; ook geen herverkaveling / rationalisatie (Cie Soete)
- Bij starten nieuwe opl moet een bestaande opl worden ingewisseld als de nieuwe al elders bestaat
- Door associaties (en fusies) kunnen kleine opl voortbestaan
- Raad v Bestuur instelling geeft toestemming
- Geen ondergrenzen aan instroom / knipperlicht

Duitsland: overleg (ZLV)

- Geen MD beleid of minimum # voor start opl.
- Plannen voor uitbreiding bezien in licht van totaalaanbod en het strategische plan ('profiel') van de instelling (incl. onderzoek), zoals neergelegd in Prestatieafspraken (*Ziel und Leistungsvereinbarungen* ZLV) met deelstaatminister
- Instelling (formeel RvT = *Hochschulrat*) zelf verantwoordelijk voor aanbod (door herschikking middelen) en aanpassing/innovaties daarin
- Inhoudelijke (wetensch.) criteria leidend bij start
- Accreditatie belangrijk (daarin: arbeidsmarkt relevantie)
- Uitbreiding opl dient budgetneutraal en terugloop instroom zelf opgevangen
- Federale arbeidsmarktprognoses belangrijk
- MINT opleidingen: subsidies als extra steun

Engeland: sturen met geld

- Geen macrodoelmatigheidsbeleid
- Autonomie instelling staat voorop
- Concurrentie instellingen (prikkels: student-gedreven capaciteitsbekostiging & collegegelden)
- Uitbreiding opl o.g.v. eigen inschatting instelling van kosten en baten (marktanalyse; Student satisfaction; reputatie), veelal na initiatief van onderop (met instemming Governing Board)
- Instellingsaudit (QAA) checkt kwaliteitsprocedures - ook rondom nieuwe opl
- Extra middelen voor STEM en SIVS (kwetsbare) opleidingen die van strategisch belang zijn
- = voorbeeld van interventie, aanvullend op markt (pooling resources in Schotland en Ierland)

Zweden: begrensde programmeervrijheid

- Erkende instelling kent grote programmeervrijheid binnen beperkte (onderhandelde) capaciteit & budgetplafond per groep (domein) van opleidingen
- Overleg/dialog van ministerie met instelling over capaciteit en nieuwe opl, maar ...
- Geen extra steun bij start nieuwe opl of voor kleine opl (uitwisseling van opl mogelijk: nieuw voor oud, binnen domein)
- Geen vaste regels (minimumomvang) voor start/stop opl
- Initiatief van onderop, met akkoord van Boards
- Aandacht voor vraag van student en arbeidsmarkt via kwaliteitszorg (in accreditatie wordt employability belangrijker – vooral bij professional opl)
- Informatievoorziening ondersteunt studiekeuzes
- Weinig afgebouwd – ook weinig problemen met duplicatie

Lessen voor NL?

- MD: een Nederlands-Vlaams fenomeen?
- In buitenland: MD bewaakt door kwaliteitszorg en bekostiging(-soverleg)
- Profiel van de instelling en de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van een opleiding spelen een prominente rol bij aanpassing opl aanbod (ook in het nieuwe NLse MD-beleid)
- Overal: Eigen keuzes instelling domineren (autonomie) - steeds sterker
- Stopzetten (kleine) opl zeldzaam; noodzaak vaak niet gevoeld bij instelling (uitzondering/uitweg gauw gevonden)
- Steun voor strategische opleidingen (MINT, STEM, bèta) geboden
- Hanteer overleg/dialog minister-instelling, bijv. in kader prestatieafspraken en/over (aanscherpen) profiel instelling
- Employability daarin, en in accreditatie meenemen!
- Arbeidsmarktinformatie van belang
- Sectorplannen (afstemming & overleg instellingen) veelal doorkruist door eigen beleid instelling (zie “de kwestie”)
- Hamvraag: is opl aanbod voldoende divers en transparant?